

İLHAMİ'Yİ HATIRLARKEN

Gönül ÖNEY*

İlhami'yi hatırlarken, Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi bölümünde Prof. Dr. K. Otto-Dorn'un asistanı olduğum ve hoca Amerika'ya gittikten sonra ilk doçentlik yıllarım belleğimde canlanıyor. İlhami seminer odasının, derslerin, seçme öğrencilerle yaptığımız araştırma gezilerinin, Kubadabad kazısının ayrılmaz parçasıydı. Kendini seminer odasında kitapları düzenlemek, sınıfa veya büyük dershaneye projeksiyon makinasını ve slaytları taşımak, perdeleri kapatmak, ders sırasında slaytları göstermekle görevli kılmıştı. Bu ona sınıfta sanki bir ayrıcalık kazandırıyor. İlhami'nin olmadığı bir ders düşünülemezdi. Onu gözlerini kocaman açarak, heyecanlanınca elini kafasında şaklatarak ders dinlerken izlemek, sanki bana galiba bu işi iyi becerebiliyorum hissi verirdi. Profesörün Almanca verdiği dersleri simultane tercüme ettiğim yıllarda, ders olduğu günlerde sabahları sanki midem kasılırdı. Ders başlayınca, bir de İlhami ilgi ile dinleyince rahatlardım.

İlhami çok iyi resim yapar, gezilerde yayınlanmamış eserlerin krokilerini, planlarını çıkarır, fotoğraflarını çekerdi. O zamanlar Türk sanatı tarihi ile ilgili çok az araştırma ve yayın vardı. Araştırma gezilerinde her yapıyı belgelerdik, karşılaştırmalar yapardık. Profesörün "bakmak lazım canım bakmak" diyen sesi hala kulaklarımda çınlar. Grubun fotoğrafçısı genellikle bendim. Kocaman fotoğraf çantamda biri siyah-beyaz biri de renkli çeken Leica fotoğraf makinelerim, çeşitli objektiflerle, uzun pozlar için üçayakta (tripot) bayağı profesyonelleşmişim. Filimler Türkiye'de banyo edilemediğinden hep yurt dışına gönderilirdi. Geri geldiklerinde sonuçları görmek çok heyecan verici olurdu. Bir de onları dersler için camlı slayt kasetlerine koymak, etiketlemek gerekirdi. Seyahat dönüşü, ender de olsa, bazen çok önemli bir müzede veya yapıda çekilen bütün bir filmin yanlış ışıkla çekildiğini görmek insanı kahrederdi. Paraya mı yanarsın, emeğine mi yoksa aptallığına mı? Bugün hala Ege Üniversitesinin slayt arşivinde yarım yüzyıl önce çektiğim, şimdi hard diske alınan slaytlar renklerinden hiç kaybetmeden duruyor ve derslerde yayınlarda kullanılıyor. Öğrencilere de fotoğrafçılığı öğretmeye çalışırdım. İlhami'ye babadan kalma, Zeis Ikon marka ışık ve mesafe ayarı ölçemeyen, ama nefis bir objektife sahip fotoğraf makinemi hediye etmişim. Deneyimle bayağı başarılı sonuçlar alıyordu. Bugünkü otomatik makineleri görünce, mertlik bozuldu diyorum ve hiç çekim yapmaya heveslenmiyorum. İlhami son karşılaşmamızda üzülerek o fotoğraf makinesini Almanya'da çaldırıldığını söyledi. Şapşal hırsız onu kullanmasını İlhami'den başkasının beceremeyeceğini ne bilsin. Büyük ihtimalle çöpe atmıştır o canım müzeli makineyi. İlhami'nin Almanya'dan

* Prof. Dr., İzmir.

döndükten sonra İstanbul Anıtlar ve Röleve tescil dairesinde uzun yıllar severek görev yapmasında herhalde öğrencilik yıllarında kazandığı ilk becerilerin etkisi olmuştur.

İlhami zayıftı ama sıksa değildi, yine de bende korunması gereken utangaç bir çocuk izlenimi bırakırdı. Çok sempatikti, arkadaşları tarafından sevilirdi. Üniversiteyi bitirir bitirmez, her zaman güler yüzlü, sanki ileride 10 çocuğu olsa hepsine de sınırsız anaçlık edecek izlenimi veren, yumuşacık ama tombul da diyemeyeceğim öğrencimiz Ülkü ile evleniverdi. Böylece Ülkü de sanki İlhami ile ilk anaçlık duygularını tatmin etti. İlhami bizi, hemen Kültür Bakanlığı'nda sorumluluk bekleyen bir iş bulması ve D.A.A.D. (Alman Akademik Araştırma bursu) ile Almanya'ya gitmesi ile de şaşırttı. Çoğu sanat tarihi ile ilgisi olmayan işlere yönelen arkadaşlarına 'bizim oğlan amma da becerikliymiş' dedirtti. İlhami ile Ülkü kız bebekleriyle Almanya'dan döndüğünde ben İzmir Ege Üniversitesine atanmışım. Prof. Rahmi Ünal'la yeni bir bölümü şekillendirmenin heyecanı ile koşuştururken kendimi uzun yıllar sürecek bir dekanlık görevi içinde buldum. Ankara'dan gelen arkadaşlardan İlhami'nin hastalandığını ve Manisa Müzesi'ne geçtiğini duydum. Çok geçmeden İlhami ara ara karabatak gibi dekanlığa daha sonra da rektörlükteki odama uğrar oldu. Çok konuşmasa da sağlıklı görünüyordu ve güleçti. Geçen yıl İlhami ile Ülkü Sanat Tarihi'nden eski bir öğrenci ve eşiyile birlikte bana çaya geldiler. Çeşitli partilerde politika yapmak şansını deneyerek hüsrana uğrayan arkadaşının eşiyile başlayan tartışmada en çok konuşan, nutuk atar gibi iyimser bir gelecekte, dönüşüme olan inancımın, askeri vesayetin hatalarından söz eden ben oldum. İlhami beni şaşkın izledi pek konuşmadı. Giderken sadece 'vay be' dedi. Geçen hafta yeni Sanat Tarihi Dergisi'nin İlhami'nin anısına çıkacağını öğrenince ölümünden haberdar oldum. Oldu mu yani İlhami, insan her şeyi kontrol ettirir de sindirim sistemini kontrol ettirmez mi?

İlhami bana daha Ankara yıllarında her zamanki içtenliği ile 'hocam siz hiç yaşlanmayacaksınız, sadece gıdınız buruşacak' demişti. Son yıllarda aynaya baktıkça hep seni hatırlıyorum İlhami, gıdım artık bayağı buruşuk.